

# EUROPOS VIEŠOJI ERDVĖ: POLITIKOS TYRIMAI<sup>1</sup>

---

dr. Sima RAKUTIENĖ

## IVADAS

Klasterio „Europos viešoji erdvė: politika, komunikacija, diskursas“ mokslininkų ir tyrėjų grupę sudaro 24 mokslininkai, patyrę tyrėjai ir 18 jaunųjų tyrėjų, doktorantų. Atsižvelgiant į mokslinių tyrimų objektą ir sritis klasteryje išsiskiria dvi mokslininkų grupės: viešosios komunikacijos / žurnalistikos ir politikos mokslo tyrinėtojai. Šioje mokslinėje ataskaitoje yra pristatomos pastarosios grupės, politikos mokslo tyrimų svarbiausi 2012 metų rezultatai.

Klasterio politologų ar tarpdisciplininius politikos tyrimus atliekančių mokslininkų grupę sudaro 7 patyrę mokslininkai<sup>2</sup>, 8 jaunieji mokslininkai / daktarai<sup>3</sup>, 13 jaunųjų tyrėjų / doktorantų<sup>4</sup>. Šios mokslininkų ir tyrėjų grupės tyrimų tikslai apima įvairius aspektus: Europinį / viršvalstybinį, regioninį / lyginamąjį ir nacionalinį / lyginamąjį.

Šios mokslininkų grupės svarbiausias tikslas – ištirti tarptautinės, Europos Sąjungos (ES) ir nacionalinės politikos sąryšius lyginamuoju aspektu. Tyrimo objektas apima tarptautinės, regioninės ir nacionalinės politikos tyrimus.

2012 metais klasterio analizuojamos grupės tyrimų mokslininkai ir jaunieji tyrėjai dalyvavo 5 mokslo projektuose, buvo apgintos keturios mokslinės disertacijos<sup>5</sup>, publikuota 15 mokslo publikacijų<sup>6</sup>. 2012 metais buvo įgyvendinti du mokslininkų grupių projektai, finansuoti Lietuvos mokslo tarybos. Profesoriaus Liudo Mažylio vadovautu projektu „Nerinkiminių kampanijų įtaka politikos procesams Lietuvoje“ buvo siekta ištirti nerinkiminių kampanijų atspindžius Lietuvos interneto portaluose ir kampanijų poveikį politikos procesams Lietuvoje. Antrąjį mokslininkų grupės projektą „Tampant europiečiais: Centrinės-Rytų Europos piliečių kolektyvinės tapatybės konstravimas po įstojimo į Europos Sąjungą 2004 m.“ sudarė jaunieji mokslininkai, vadovaujami dr. Andriaus Švarplio. Šiuo projektu buvo siekta ištirti lietuvių tapatybės konstravimo procesą Lietuvai tapus ES nare. 2012 m. įgyvendintas taip pat Lietuvos tapatybės klausimus apimantis tarptautinis projektas „Lietuvos ir Baltarusijos nacionalinės tapatybės ypatumai Europos integracijos kontekste: tapatumai

ir skirtumai“, kuriam vadovavo prof. Dr. Regina Jasiulevičienė. Šis projektas apėmė Lietuvos, Baltarusijos ir JAV mokslininkų tarptautinę bendruomenę. Minėtų mokslinių projektų tyrimų objektas ir svarbiausi rezultatai aprašomi toliau šioje mokslinėje ataskaitoje.

Per 2012 metus buvo siekta įgyvendinti šiuos kolektyvinių ar individualių mokslinių tyrimų uždavinius:

- nustatyti ir ištirti iki 10 Lietuvos politinių iniciatyvų (nerinkiminių kampanijų), vykusių po 2005 metų, įtaką politikos procesams Lietuvoje;
- palyginti Lietuvos ir Baltarusijos nacionalinės tapatybės formavimosi procesus, išskiriant svarbiausius, darančius įtaką veiksnius;
- palyginti Serbijos ir Estijos etninių mažumų atžvilgiu vykdomą politiką;
- nustatyti Lietuvos žmogaus teisių politikos ir valstybės suvereniteto santykį;
- nustatyti Baltijos šalių reikšmingumą JAV vykdomosiose sulaikymo ir įtraukimo strategijose Rusijos atžvilgiu;
- ištirti ir palyginti ES viršvalstybinių ir pasirinktų nacionalinių veikėjų vaidmenis ES vykdomoje rytinės kaimynystės politikoje.

Taip pat svarbu paminėti, jog buvo įgyvendintas didaktinis projektas „Istorijos, etnologijos, filosofijos ir politikos mokslo krypties pirmosios pakopos studijų programos atnaujinimas ir tarptautiškumo didinimas (Nr. VP1-2-2 ŠMM-07-K-048), kuris reikšmingai prisidėjo stiprinant ir atnaujinant Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) bakalauro studijų programą „Politikos mokslai“. Įgyvendinant projektą dėstytojai, klasterio nariai kėlė kvalifikaciją trumpalaikėje tarptautinėse stažuotėse, taip pat buvo parengta bei publikuota 9 mokomosios metodinės knygos anglų kalba.

## NERINKIMINIŲ KAMPANIJŲ ĮTAKA POLITIKOS PROCESAMS LIETUVOJE: EUROPINIS KONTEKSTAS

2012 metais buvo įgyvendintas prof. dr. Liudo Mažylio vadovaujamas mokslininkų grupės<sup>7</sup> projektas „Nerinkiminių kampanijų įtaka politikos procesams Lietuvoje“, kurį nuo 2011 metų rugsėjo mėnesio finansavo Lietuvos mokslo taryba.

Šiuo projektu „buvo siekiama ištirti Lietuvos politinių iniciatyvų (nerinkiminių kampanijų) įtaką politikos procesams Lietuvoje, nustatant jų genezės, kampanijos dalyvių motyvacijos, kampanijos informacijos sklaidos mecha-

nizmų dėsningumus bei įvertinti minėtų iniciatyvų galimą poveikį politikos procesams ir sąsajas su besiformuojančia politine kultūra, demokratinės konsolidacijos laipsniu, pozityvią ar negatyvią įtaką demokratijos plėtrai<sup>8</sup>.

Šiandieniniuose piliečių ir jų valdžios santykiuose piliečiai dažnai naudoja alternatyvius būdus siekdami daryti įtaką politiniams procesams<sup>9</sup>. Socialiniai protestai laikomi jų bendrų veiksmų forma, kuri dažnai kyla iš „sistemos išorės“<sup>10</sup>. Projektu buvo siekta iširti ryšį tarp protesto formų ir žiniasklaidoje pateikiamos informacijos.

Penkiose žiniasklaidos priemonėse („Delfi“, „Lietuvos rytas“, „Bernardinais“, „Respublika“ ir „Kauno diena“) buvo atrinkta iki dešimt reikšmingų nerinkiminių kampanijų atvejų (nuo institucionalizuotų, pvz., referendumų iki stichiskų, pvz., protesto akcijų) per pastaruosius penkerius metus Lietuvoje. Pagrindiniai nekonvencinių akcijų atrankos kriterijai: jų paminėjimo žiniasklaidoje (televizijoje) ir internetinėje erdvėje skaičius; skaitytojų komentarų skaičius; piliečių dalyvavimo mastas nerinkiminėse kampanijose; politikų (politinių institucijų) reakcija ir / ar veiksmai, susiję su šiomis kampanijomis. Moksliniuose straipsniuose plačiau buvo analizuotos „Lietuvos atominės energetikos“, „Lietuvos dvi gubos pilietybės klausimo“, „Drąsaus Kedžio“, „Lietuvos gėjų (LGBT asmenų)“ nerinkiminių kampanijų eiga, vyksmas naudojant naujojo institucionalizmo prieigą (dažniausiai naujojo sociologinio ir istorinio institucionalizmo prieigas). Projekte naudota metodologija apėmė platų instrumentų spektrą: atliekant medijos monitoringą buvo atrinkti, sugrupuoti ir užkoduoti straipsniai ir suformuotas kampanijų archyvas, taip pat buvo atlikti *focus* grupių interviu (teritoriniu principu suformuotos grupės, t. y. 3 Lietuvos regionai) ir pusiau struktūruoti kokybiniai interviu su konkrečių kampanijų šalininkais ir priešininkais.

**1 lentelė.** Projektas „Nerinkiminių kampanijų įtaka politikos procesams Lietuvoje“.

| Projekto dalyviai                                                                                                   | Projekto trukmė           | Tyrimų objektas                                                                  | Tyrimų metodologija                                                                                                                                                                                                                     | Svarbiausi rezultatai                                                                                                                               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| L. Mažylis,<br>I. Unikaitė-<br>Jakuntavičienė,<br>S. Rakutienė,<br>B. Ivanovas,<br>J. Tirvienė,<br>A. Jurgelionytė. | 2011 09 01–<br>2012 12 31 | Nerinkiminių<br>kampanijų<br>atspindžiai<br>Lietuvos<br>internetu<br>portaluose. | Atrinktų kampanijų eigos tyrimas, remiantis naujojo institucionalizmo prieiga, norminės trajektorijos, pagal kintamuosius atrinkta 10 nerinkiminių kampanijų (Lietuvoje), žiniasklaidos monitoringas, focus grupės, kokybinis interviu. | Sukauptas kampanijų archyvas.<br><br>Publikuoti, parengti / įteikti spaudai 5 mokslo straipsniai, iš jų 3 anglų kalba. Baigiamoji konferencija VDU. |

Svarbiausi projekto rezultatai buvo publikuoti, parengti publikavimui mokslo straipsniuose Lietuvos ir užsienio žurnaluose. Dažniausiai remiantis naujojo istorinio arba naujojo sociologinio institucionalizmo teorijomis buvo rekonstruojama nerinkiminių kampanijų eiga, vyksmas, remiantis „kelio priklausomybės“ koncepcija, institucionalizacija, nustatyti įtraukti veikėjai. Mokslininkų grupė padarė išvadą, jog daugeliu ištyrinėtų atvejų aptinkamos dvi vertybinės norminės trajektorijos, turinčios skirtingas vertybines, normines hierarchijas. „Konstatuojama, kad tokių skirtingų vertybinių norminių hierarchijų pabrėžimas žiniasklaidoje veikia ardo, negu artina prie visuomenės konsensuso“<sup>11</sup>. Tyrėjų grupė galutinėje ataskaitoje taip pat pažymėjo, jog tyrime buvo atpažinta stichinio politinio-socialinio protesto sklaida, o žiniasklaida dažnai tampa pagrindiniu instituciniu veikėju, formuojančiu vyksmo scenarijus, laviruodama tarp vertybinių norminių visuomenės nuostatų ir kartu aktyviai jas veikdama. Europinė / tarptautinė arba išorinė dimensija, išorės veikėjų įtraukimas į nerinkiminę kampaniją ir jos refleksija žiniasklaidoje pastebėtas kaip svarbus sėkmingos kampanijos rengėjų elementas, kuris itin reikšmingas buvo LGBT orientacijos asmenų vykdytoje nerinkiminėje kampanijoje.

## LIETUVOS TAPATYBĖS KONSTRAVIMAS EUROPINIAME KONTEKSTE

2011–2012 metais buvo įgyvendintas Lietuvos mokslo tarybos finansuotas jaunųjų mokslininkų grupės projektas „Tampant europiečiais: CRE piliečių kolektyvinės tapatybės konstravimas po įstojimo į ES 2004 metais“. Šiuo projektu, kuriam vadovavo dr. Andrius Švarplys, buvo siekiama ištirti lietuvių kolektyvinės tapatybės orientyrus ir jų kaitos procesą, tapatybės konstravimo tendencijas Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare. Projekte buvo tyrinėtas požiūris į tradicinius geopolitinius subjektus – Europos Sąjungą, kaip „mes“, ir Rusiją, kaip „kitą“, socialinio konstruktyvizmo teorinėje prieigoje. Projekto vykdytojai siekė išsiaiškinti, kaip ir kodėl yra suvokiama, interpretuojama Europa skirtingose valstybėse, tautose (šiuos klausimus taip pat tyrinėjo Malmbourg ir Sträth 2002, Risse 2001, Eder ir Spohn 2005, Spohn ir Triandafyllidou 2003, Diez-Medrano 2003, Ichijo ir Spohn 2005, Karolewski ir Kaina 2006, Robyn 2005, Drulak 2001, Risse 2010). Ar ir kodėl mums reikalinga Europa? Tyrėjai nagrinėtą mokslinę problematiką sieja su nacionalinių kolektyvinių tapatybių europeizacijos tyrimų lauku. Kita svarbi teorinė gairė apėmė Lietuvos užsienio

politikos kryptis, jų transformacijas, sąsajas su tapatybe ir europeizacija, nagrinėti vidiniai (nacionalinės tapatybės) ir išoriniai (tarptautinės politikos) veiksniai. Vienas svarbiausių tyrimų klausimų, (ir intriga) ar ir kiek įstojimas į ES pakeitė tradicinius Lietuvos tapatybės (Rusijos „sugrėsminimas“) orientyrus?

**2 lentelė.** Projektas „Tampant europiečiais: Centrinės-Rytų Europos piliečių kolektyvinės tapatybės konstravimas po įstojimo į Europos Sąjungą 2004 m.“.

| Projekto dalyviai                                                            | Projekto trukmė | Tyrimų objektas                                                                                                           | Tyrimų metodologija                                                                                                                                                                     | Svarbiausi rezultatai                                                                                                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------|-----------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| A. Švarplys<br>P. Perchoc<br>G. Jakštaitė<br>I. Karpavičiūtė,<br>G. Žukaitė. | 2011–2012       | Fundamentalių ilgalaikių lietuvių kolektyvinės tapatybės orientyrų kaita (tapatybės konstravimas po narystės ES 2004 m.). | Lietuvių tapatybės viešajame diskurse tyrimas, tapatybės konstravimas nacionaliniuose dienraščiuose, Vidiniai ir išoriniai veiksniai, 5 nacionalinės medijos, Kokybinė turinio analizė. | Publikuoti 4 mokslo straipsniai, iš jų du užsienio leidiniuose. Parengta kolektyvinė studija anglų kalba. Surengtas tarptautinis seminaras ir konferencija VDU. |

Pagrindinė tyrimo metodologija apėmė viešojo diskurso analizę. Buvo pasirinkti keturi Lietuvos dienraščiai (kaip autoriai apibrėžia nacionalinės spausdintos medijos<sup>12</sup>) tarp jų „Lietuvos rytas“, „Respublika“, „Lietuvos žinios“ ir „Vakaro žinios“ ir vienas nacionalinis savaitraštis „Veidas“. Kaip teigiama projekto galutinėje ataskaitoje „Viešo diskurso kaip nacionalinės tapatybės debatavimo erdvės pasirinkimas buvo nulemtas ... europinių studijų konteksto, kai konstruktyvistinis posūkis savaime pastūmėjo viešojo diskurso tyrimus. Konstruktyvistinėje metodologijoje viešasis diskursas laikomas vienu pagrindiniu kolektyvinės tapatybės formavimo instrumentu, kadangi socialinė realybė (nacionalinė tapatybė) yra konstruojama, palaikoma ir perkonstruojama per bendrus įvaizdžius, reikšmes, vertybes ir grėsmes. Nacionalinis viešasis diskursas yra ypač svarbus, kadangi tai bene vienintelis kanalas, pasiekiantis didžiąją dalį visuomenės, todėl pajėgus formuoti kolektyvines reprezentacijas“<sup>13</sup>. Žiniasklaidos monitoringas ir kokybinė turinio analizė buvo pasirinkti kaip svarbiausi metodologiniai instrumentai projektui realizuoti. Svarbiausi žiniasklaidos atlikto monitoringo rezultatai pateikiami lentelėje.

**3 lentelė.** Lietuvos nacionalinės žiniasklaidos („Lietuvos rytas“, „Respublika“, Lietuvos žinios“, „Vakaro žinios“, „Veidas“) temų apimties 2004–2011 m. nacionalinės ir europinės tapatybės problematikoje.

| Tema                                                                             | Apimtis viešajame diskurse (straipsniai vnt. ir procentai nuo bendro straipsnių kiekio) |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| Rusijos veiksnys kaip grėsmė                                                     | 167 (25,5 %)                                                                            |
| Nacionalinė ir europinė tapatybė                                                 | 111 (17 %)                                                                              |
| Lietuva Europos Sąjungoje (informacinio pobūdžio žinios, pranešimai, statistika) | 65 (10 %)                                                                               |
| Vidiniai ES ir NATO prieštaravimai                                               | 50 (7,64 %)                                                                             |
| Pilietinis (socialinis) saugumas                                                 | 50 (7,64 %)                                                                             |
| Euroskepticizmas                                                                 | 44 (6,72 %)                                                                             |
| Lietuva kaip tiltas tarp Rytų ir Vakarų                                          | 34 (5,198 %)                                                                            |
| ES ir NATO kaip modernizacijos kelias                                            | 32 (4,89 %)                                                                             |
| Dvišaliai tarpvalstybiniai santykiai                                             | 30 (4,58 %)                                                                             |
| Rusija kaip partneris                                                            | 14 (2,14 %)                                                                             |
| Nacionalizmas (patriotizmas)                                                     | 14 (2,14 %)                                                                             |
| Emigracija                                                                       | 13 (1,98 %)                                                                             |
| Kita                                                                             | 30 (4,58 %)                                                                             |
| Iš viso                                                                          | 654 (100 %)                                                                             |

**Šaltinis:** Projekto ataskaita MIP-026/2011-AB. Ataskaitos rengėjai: Andrius Švarplys, Gerda Jakštaitė, Pilippe Perchoc, Ieva Karpavičiūtė, Gintarė Žukaitė. Informaciją suėtikė projekto vadovas dr. Andrius Švarplys.

Igyvendinant projektą jo dalyviai projekto rezultatus paskelbė keturiuose mokslinėse publikacijose, iš jų dvi buvo parengtos užsienio kalbomis ir publikuotos užsienio leidiniuose<sup>14</sup>. Vykdam projektą buvo suorganizuoti du tarptautiniai renginiai anglų kalba, iš jų viena galutinė baigiamoji projekto konferencija<sup>15</sup>. Igyvendinus projektą taip pat buvo parengta kolektyvinė studija anglų kalba<sup>16</sup>, kurioje plačiausiai ir bus pateikiami projekto metu gauti mokslinių tyrimų rezultatai.

Apibendrinant svarbiausius projekto tyrėjų gautus rezultatus ir išvadas galima teigti, jog vis tik Lietuvos įstojimas į ES nesumažino suvokiamos „Rusijos grėsmės“ Lietuvos žiniasklaidoje. Per nagrinėtą laikotarpį daugiau pakito konstatuojamos grėsmės, kada karines pakeitė ekonominių grėsmių išskyrimas, ir tokiu būdu „Rusija tęsia istorinį Lietuvos „kito“ vaidmenį“<sup>17</sup>. Taip pat projekto tyrėjų gautų rezultatų duomenimis, Lietuvos žiniasklaidoje ir viešajame diskurse silpnėja „Europos kaip rojaus“ įvaizdis, daugėjo straipsnių, siejamų su Europa kaip nehomogeniška erdve, tačiau Europa tebeišlieka Lietuvos svarbiausiais „namais“, galinčiais patenkinti Lietuvos poreikius.

Kitas tapatybės tyrimus apimantis projektas daugiau dėmesio skyrė lyginamajam aspektui ir istorinei dimensijai. 2012 metais buvo įgyvendintas tarptautinis mokslo projektas pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos ir Baltarusijos Respublikos valstybinio mokslo ir technologijų srities programą, kurį pagal sutartį Nr.TAP-34/2011 finansavo Lietuvos mokslo taryba. Projekto pavadinimas: Lietuvos ir Baltarusijos nacionalinės tapatybės ypatumai Europos integracijos kontekste: tapatumai ir skirtumai. Įgyvendinant projektą dalyvavo Lietuvos Vytauto Didžiojo universiteto mokslinė grupė, vadovaujama prof. dr. Reginos Jasiulevičienės, Baltarusijos valstybinio universiteto mokslininkų grupė, vadovaujama prof. Viktoras Shadurkijus ir Jungtinių Amerikos Valstijų Minesotos Šv. Tomo universiteto mokslininkai profesoriai Rene L. Buhras ir Stevenas Hofmanas. Projektas buvo įgyvendinamas 2011–2012 metais. Projekto tikslas – ištirti dviejų kaimyninių valstybių, turinčių bendrą istorinę praeitį, nacionalinės tapatybės formavimosi panašumus bei skirtumus, siejant tai su postkomunistiniais bei europinės integracijos procesais.

**4 lentelė.** Projektas „Lietuvos ir Baltarusijos nacionalinės tapatybės ypatumai: Europos integracijos kontekste: tapatumai ir skirtumai“.

| Projekto dalyviai                                                                                                                                                       | Projekto trukmė | Tyrimų objektas                                               | Tyrimų metodologija                                                                                                                                                                                     | Svarbiausi rezultatai                                                                                                                                                                                                               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| R. Jasiulevičienė,<br>L. Mažylis,<br>S. Rakutienė,<br>L. Venclauskas,<br>R. L. Buhr,<br>S. Hofman,<br>M. Fabrikant,<br>A. Tichomirov,<br>V. Šadurskij,<br>A. Selivanov. | 2011–2012       | Lietuvos ir Baltarusijos nacionalinės tapatybės formavimasis. | Istorinė tapatybės transformacijos retrospektyva, Europos integracijos aspektas, jaunimo požiūris. Kiekybinis tyrimas: apklausos anketa (500 politikos mokslų studentų Lietuvoje ir 500 Baltarusijoje). | Parengta kolektyvinė monografija anglų kalba. Publikuoti mokslo straipsniai žurnaluose: „Journal of International law and international relations“ 2011/2 (57), „Politikos mokslų almanachas“ 2012/12. 3 Seminarai Kaune ir Minske. |

Baltarusijos mokslininkų grupę sudarė Baltarusijos valstybinio universiteto tyrėjai: M. Fabrikantas, A. Tichomirovas, V. Šadurskij, A. Selivanovas. Šių tyrėjų mokslo veiklas finansavo Baltarusijos mokslo institucija. Kaip jau buvo minėta, projekte taip pat dalyvavo du JAV mokslininkai, kurie reikšmingai prisidėjo rengiant apklausos anketą ir apdorojant gautus empirinius duomenis. Vykdam projektą Lietuvos ir Baltarusijos mokslininkai du kartus pasikeitė moksliniais vizitais (Minske ir Kaune), su JAV mokslininkais susitikimai įvyko du kartus (Kaune, VDU, Minske, Baltarusijos valstybiniame universitete). Vykdam projektą tarpiniai projekto tyrimų rezultatai buvo publikuoti recenzuojamuose periodiniuose mokslo žurnaluose: „Žurnal meždunarodnogo prava i meždunarodnyh otnošenii“ 2011 nr. 2; „Politikos mokslų almanachas“ 2012/12; „Nationality Papers“. Galutiniai projekto tyrimų rezultatai publikuojami kolektyvinėje monografijoje (*Peculiarities of Lithuania's and Belarus national identity in the context of European integration processes: similarities and differences. Editors Rene Buhr and Steve Hofman. Collective monograph, Vytautas Magnus University, Kaunas 2013*). Šioje monografijoje bendraautoriai (lietuvių, baltarusių, amerikiečių mokslinė grupė) analizuoja ir lygina Baltarusijos ir Lietuvos nacionalinės tapatybės formavimosi sąlygas ir perspektyvas: istorinės retrospektyvos, europinės integracijos ir jaunimo požiūrio aspektais. Atlikti ir išanalizuoti empirinių, mokslinių tyrimų duomenys svarbūs tiek praktiniu aspektu, tiek ir teorinės



analizės naujumu. Įvertinus galutinę projekto ataskaitą Lietuvos mokslo tarybos ekspertai šį projektą siūlė daryti tęstiniu.

Projekto tyrėjų grupė padarė išvadas, jog „pasaulio globalizacijos procesai nepaneigia ir nesumažina nacionalinės tapatybės svarbos, o nacionalinės savivokos lygis yra vienas iš visuomenės politinės ir ekonominės konsolidacijos komponentų, todėl nacionalinės tapatybės tyrinėjimai yra labai aktualūs.“<sup>18</sup> Kaip teigiama projekto galutinėje ataskaitoje, taip pat buvo konstatuota, jog lyginant Lietuvos ir Baltarusijos nacionalines tapatybes ir siejant tapatybės pokyčius su eurointegracinių procesų įtaka, išryškėjo bendrų tapatybės kriterijų problema, kilo klausimas, kaip nustatyti etniškumo ir pilietiškumo santykį, lyginant dviejų šalių nacionalinę savivoką.

## MOKSLO DISERTACIJŲ TYRIMAI: TARPTAUTINĖ IR NACIONALINĖ POLITIKA LYGINAMUOJU ASPEKTU

2012 metais keturi klasterio tyrėjai baigė mokslinius tyrimus ir sėkmingai apgynė mokslines disertacijas. Leonas Tolvaišis apgynė mokslinę disertaciją „Political parties and ethnic minority policies, 1991–2001: A comparative study of Serbia's Hungarians and Estonia's Russians“. Autorius nagrinėja etninius klausimus ir su jais susijusią problematiką postkomunistinių transformacijų procesuose. L. Tolvaišis kaip pagrindinius objektus lyginamajai analizei pasirinko gana specifinius ir geografiškai nutolusius atvejus – Balkanų regione esančią Serbiją ir buvusią Sovietų Sąjungos respubliką, Baltijos regiono valstybę Estiją. Kaip pats autorius išskiria, jo tyrimų objektas apima etninių mažumų politikas, vykdomas ar siekiamas tiek etninių politinių partijų, tiek ir valstybinio lygmens partijų<sup>19</sup>. L. Tolvaišis siekė ištirti ryšius tarp politinių partijų, politinių praktikų ir konkrečių politikų vykdomų etninių mažumų (Estijoje – rusų, Serbijoje – vengrų) atžvilgiu. Kaip autorius apibrėžia, jo tyrimo inovatyvumas yra tai, jog „... pateikia naują metodą, kuriame į vientisą tyrimą suvedama etninių mažumų politikos sritis ir partijų sprendimų priėmimo teorinės perspektyvos.“<sup>20</sup> Tyrimo metodologija apima konkrečių partijų politikos „kelio priklausomybę“ naudojant istorinio institucionalizmo teorinę prieigą. Autorius naudoja tris pagrindinius metodus: dokumentų analizę, archyvo medžiagą ir interviu metodą. Autorius atliko 24 interviu iš Serbijos ir Estijos politinių partijų lyderių, partijų, valstybinių institucijų atstovų ir ekspertų<sup>21</sup>. L. Tolvaišis padarė išvadą, jog būtent istorinio institucionalizmo teorinė prieiga tiek Es-

tijos, tiek ir Serbijos atvejais paaiškina partijų politikos ir politinių praktikų stabilumą ir nelankstumą etninių mažumų politikos srityje.<sup>22</sup>

Lina Marcinkutė savo mokslinėje disertacijoje „Žmogaus teisių politika ir valstybės suvereniteto dermė Lietuvos nacionalinėje žmogaus teisių politikoje“ tyrinėjo Lietuvos atvejį žmogaus teisių politikos kontekste. Autorės atliekamų tyrimų objektas apima žmogaus teisių ir valstybės suvereniteto santykį. L. Marcinkutės disertacijoje keliamas tikslas yra „ištirti, ar valstybės suverenitetas ir žmogaus teisės yra (ne) suderinami vienas su kitu Lietuvos nacionalinės žmogaus teisių politikos formavimo kontekste.“<sup>23</sup> Autorė pažymi, jog jos nagrinėta žmogaus teisių tematika Lietuvoje nėra išplėtotą, o tyrimų naujumą ir reikšmę nulemia žmogaus teisių ir laisvių kompleksinis tyrimas, taip pat atliktas empirinis tyrimas, pateikiant šalies valdančio politinio elito požiūrį į žmogaus teises, analizuotas santykis tarp valstybės suvereniteto ir žmogaus teisių<sup>24</sup>. L. Marcinkutės moksliniame darbe naudoti svarbiausi tyrimo metodai apima mokslinės literatūros analizę, dokumentų analizę, pusiau struktūruotų kokybinių interviu (buvo atlikti 5 interviu) analizę. Išanalizavusi šiuolaikinės valstybės suvereniteto koncepciją ir Lietuvos žmogaus teisių politikos formavimo procesą autorė padarė išvadą, jog „Vyriausybės programų analizė išryškina, kad Lietuvai būdinga tradiciškai žemo ekonominio išsivystymo šalims būdingas „pagrindinių poreikių tenkinimo sindromas“, pasireiškiantis prioriteto skyrimu socialinių, ekonominių teisių užtikrinimui. Pirmaeilio dėmesio skyrimas problemų, susijusių su antrosios kartos teisių užtikrinimu sprendimui, sudaro prielaidas teigti, kad Lietuvai būdingas demokratinis nebrandumas, pasireiškiantis valdančiajame politiniame elite vyraujančia logika, jog pagerinus šalies socialinį, ekonominį gerbūvį atitinkamai pagėrės ir žmogaus teisių padėtis šalyje. Taigi, disertacijos ginamasis teiginys, kad šalies valdantysis politinis elitas žmogaus teisių garantavimą įprastai mato per socialinio ekonominio gerbūvio užtikrinimą, pasitvirtino.“<sup>25</sup>

Gerda Jakštaitė mokslinėje disertacijoje „Rusijos sulaikymo ir įtraukimo strategijos šiuolaikinėje JAV užsienio politikoje ir Baltijos šalių reikšmingumas“ tyrinėjo JAV užsienio politikos strategijas Rusijos atžvilgiu ir Baltijos šalių vaidmenį jose. Disertacijoje keliamas tyrimo tikslas „išsiaiškinti, kokia užsienio politikos strategija – sulaikymas ar įtraukimas – vyrauja JAV santykiuose su Rusija šiuolaikinėje tarptautinėje arenoje, kaip ji reiškiasi ir Baltijos šalių reikšmingumą šių strategijų įgyvendinime.“<sup>26</sup> Kaip autorė akcentuoja, jos tyrimų naujumas ir aktualumas pasireiškia per pasirinktų šiuolaikinių JAV ir

Rusijos santykių strategijų (sulaikymo ir įtraukimo) analizę, kuri yra tirama kompleksiskai. Darbo inovatyvumas taip pat atsiskleidžia ir per metodologinę pasirinkimą, kada šalia tradicinių tyrimų metodų, tokių kaip dokumentų analizė, kalbų tekstų analizė ir mokslinės literatūros analizė, taip pat yra naudojamas įvykių rinkinio (angl. *event data-set*) tyrimo metodas, kuris, pasak autorės, yra vienas pirmųjų politikos mokslų tyrimų kontekste<sup>27</sup>. Atitinkamai pritaikydama šį metodą autorė atliko 1992–2008 m. laikotarpio JAV dienraščių „The Washington Post“ ir „The New York Times“ monitoringą. G. Jakštaitė fiksuodama įvykius nagrinėtuose dienraščiuose nustatė JAV ir Rusijos įvykių, JAV ir Baltijos šalių įvykių minėjimų dažnį ir įvykių vertinimą iš JAV pozicijos. Mokslinio darbo inovatyvumas taip pat išsiskiria ir per analizuotą Baltijos šalių, kaip visumos, reikšmingumą minėtų didžiųjų pasaulio valstybių tarpusavio santykiuose. Kaip teorinį pagrindą autorė pasirinko klasikinę ir bene labiausiai paplitusią tarptautiniuose santykiuose realizmo teoriją.

**5 lentelė.** Rusijos sulaikymo ir įtraukimo strategijų taikymas šiuolaikinėje JAV užsienio politikoje.

|                                               | <b>G. H. Busho<br/>vyresniojo<br/>administracija<br/>(1992)</b> | <b>B. Clintono<br/>administracija</b>      |                                                 | <b>G. W. Busho<br/>administracija</b>           |                                            |
|-----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------|
|                                               |                                                                 | <i>1-oji<br/>kadencija<br/>(1993–1996)</i> | <i>2-oji<br/>kadencija<br/>(1997–<br/>2000)</i> | <i>1-oji<br/>kadencija<br/>(2001–<br/>2004)</i> | <i>2-oji<br/>kadencija<br/>(2005–2008)</i> |
| <b>Deklaruojama<br/>užsienio<br/>politika</b> | Įtraukimo strategija                                            | Įtraukimo<br>strategija                    | Įtraukimo<br>strategija                         | Įtraukimo<br>strategija                         | Įtraukimo<br>strategija                    |
| <b>Praktinė<br/>užsienio<br/>politika</b>     | Įtraukimo strategija                                            | Įtraukimo<br>strategija                    | Sulaikymo<br>strategija <sup>28</sup>           | Sulaikymo<br>strategija                         | Sulaikymo<br>strategija                    |

**Šaltinis.** Jakštaitė, Gerda. *Russia's containment and engagement strategies in contemporary foreign policy of the U.S. and the significance of the Baltic states*: Summary of doctoral dissertation. Vytautas Magnus University. Kaunas, 2012, p. 32

Igyvendinusi mokslinį tyrimą autorė padarė išvadą: „Nepaisant pasikeitusios tarptautinės aplinkos po Sovietų Sąjungos žlugimo ... šiuolaikinėje JAV

užsienio politikoje santykiuose su Rusija pastebimas sulaikymo ir įtraukimo strategijų taikymo tęstinumas, kas leidžia teigti, jog sulaikymo ir įtraukimo strategijų laikymas tipinėmis didžiųjų valstybių užsienio politikos strategijomis išlieka perspektyvia prieiga šiuolaikinių tarptautinių santykių analizėje ir liudija klasikinio realizmo metodologijos aktualumą.<sup>29</sup> G. Jakštaitės gauti moksliniai rezultatai pateikti 5 lentelėje.

G. Jakštaitę už šį mokslinį darbą Lietuvos mokslų akademija 2013 metais apdovanojo pagyrimą raštu<sup>30</sup>.

Sima Rakutienė mokslinėje disertacijoje „Europos Sąjungos rytinės kaimynystės politika: viršvalstybinių ir nacionalinių veikėjų tinklaveika“ tyrinėjo dviejų lygmenų veikėjų – viršvalstybinio ir nacionalinio – koreliacinius ryšius formuojant ir įgyvendinant ES rytinės kaimynystės politiką. Mokslinės disertacijos naujumas ir vertė, atskleista tiek per pasirinktą metodologiją, teorinę prieigą – analizę atlikta per tinklinės valdysenos perspektyvą, tardisciplininiu tyrimo aspektu (politikos formavimo ir įgyvendinimo santykis), tiek empirinių tyrimų reikšme – atlikti kokybiniai pusiau struktūruoti interviu (buvo atlikti per keletą etapų ES institucijose Briuselyje, Suomijoje ir Lietuvoje – 20 interviu), rodo politinių procesų pokyčius ir jų problematiką ES išorinėje politikoje įgyvendinus Lisabonos sutartį. Disertacijoje naudota metodologija, struktūra, tyrimo logika atsispindi 6 lentelėje.

**6 lentelė.** Disertacijos metodologija ir struktūra.

| <i>Disertacijos dalis</i> | <i>Tyrimo objektas, turinys</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <i>Naudojami metodai</i>                                            |
|---------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| <b>I dalis</b>            | Kaimynystės problemos sprendimo būdas Europoje – ryšiai tarp integracijos, saugumo ir tarpusavio priklausomybės. Kaimynystės santykių kūrimo, reguliavimo, valdomumo problemos. Valdysenos teorinės prieigos pritaikymas ES išorės politikoje, tinklaveikos, institucionalizmo, vaidmens teorinių prielaidų analizė, palyginimas, sintezė. Konstruojamas ES kaimynystės politikos tyrimo teorinis pagrindas. | Mokslinės literatūros analizė;<br><br>Teorinė analizė, palyginimas. |

|                  |                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                       |
|------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>II dalis</b>  | ES rytinės kaimynystės politikos formavimo ir įgyvendinimo tyrimas. ES viršvalstybinis lygmuo. Intencinis, institucinis ir interakcinis aspektai. Viršvalstybinių ir nacionalinių veikėjų interakcinės struktūros suformavimas. | Kokybinių elito / ekspertų interviu duomenų analizė, teisės aktų, dokumentų, strategijų, programų analizė, darbo planų analizė, antrinė kiekybinių duomenų analizė.                                   |
| <b>III dalis</b> | ES rytinės kaimynystės politikos formavimo ir įgyvendinimo tyrimas. Nacionalinių veikėjų (Lietuvos, Suomijos) vaidmenys, įsitraukimas į Rytinės partnerystės veiklas. Intencinis, institucinis ir interakcinis aspektai.        | Kokybinių elito / ekspertų interviu analizė, grupinis interviu, teisės aktų, dokumentų, strategijų, programų analizė, mokslinės literatūros analizė. Elektroninė apklausa / susirašinėjimas el.paštu. |

**Šaltinis.** Rakutienė, Sima. *ES rytinės kaimynystės politika: viršvalstybinių ir nacionalinių veikėjų tinklaveika*: daktaro disertacija. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas, 2012, p. 13.

Mokslinę disertaciją autorė priskyrė ES valdysenos mokslinių tyrimų grupei (valdysenos mokslinius tyrimus plėtoja Lavenex 2007, Ganzle 2008, Bosse ir Polglase-Korosteleva 2009, Filtenborg 2002, Cardwell 2008, Schimmelfennig 2009), tačiau pagal tyrimo objektą, mokslinėje disertacijoje analizė atliekama iš viršvalstybinių ir nacionalinių veikėjų perspektyvos, per jų tarpusavio sąveikos aspektą. Lyginamajam tyrimui autorė pasirinko Lietuvos ir Suomijos atvejus. Remdamasi empirinių tyrimų duomenimis autorė padarė išvadą, jog įgyvendinus Lisabonos sutartį ES atstovavimo santykiuose su kaimynais, taip pat išteklių paskirstymo ir koordinavimo funkcijomis dalijasi Europos Komisija ir Europos išorės veiksmų tarnyba, tarp kurių tvyro intensyvi politinė konkurencija, kai pirmoji siekia išlaikyti informacinę monopolį ir kompetencijas, o antroji – jas praktiškai (realiai) įgyti.<sup>31</sup> Autorė taip pat pažymi, jog Europos Parlamentas vysto intensyvią tinklaveiką su ES rytinių kaimynų politinėmis partijomis, kuri gali nulemti ir politinio socializuojančio poveikio rezultatus. Remiantis šioje disertacijoje atliktų empirinių tyrimų duomenimis, galima išskirti tarpvyriausybės, transvyriausybės, tarpparlamentinės ir pilietinės visuomenės tinklaveikos tipus<sup>32</sup>. Palyginusi Lietuvos ir Suomijos vaidmenis rytinėje kaimynystėje autorė padarė išvadą, jog abiejų šalių interakcinė analizė parodė, kad Rytinės partnerystės atveju daugelis veiklų yra perkelta į europinį lygmenį ir daugiau veikiant per ES kuriamą bendrą valdysenos struktūrą. Lietuva kiekybiškai aktyviau dalyvauja Rytinės partnerystės veiklose negu Suomija, tačiau Suomijai sėkmingiau pavyko europeizuoti rytinės kaimynystės poli-

tiką. Abi šalys savo efektyviausią patirtį ir ekspertines žinias, jas perduodant rytiniams kaimynams, sieja su pasienio bendradarbiavimo politika<sup>33</sup>.

## IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

2012 metais klasterio „Europos viešojo erdvė: politika, komunikacija, diskursas“ politikos tyrėjų grupė atliko keletą reikšmingų kolektyvinių ir individualių mokslinių tyrimų. Svarbiausios išvados ir rekomendacijos:

Lietuva, įveikusi politinės-socialinės mobilizacijos, integracijos į europinę ir platesnę Vakarų erdvę fazes, susidūrė su demokratijos konsolidacijos komplikacijomis. Mokslininkų grupė, įgyvendinusi projektą, rekomendavo, jog „svarbiausieji politinio elito veikėjai sutartų dėl referendumų institucionalizacijos. Siūlytina sustiprinti patariamojo referendumo institutą, palengvinant patariamųjų referendumų sušaukimo institucinius reikalavimus. Per tai referendumas, kaip tiesioginės demokratijos instrumentas, galėtų tapti svarbia politine priemone institucionalizuojant demokratinę piliečių valią.“<sup>34</sup>

Jaunųjų mokslininkų grupė, įgyvendinusi mokslinį projektą, padarė išvadą, jog: „projekto vykdymo metu gauti rezultatai parodė, kad lietuvių kolektyvinė tapatybė yra įtakojama geopolitinių aplinkybių – įstojimo į ES, NATO – ir su tuo atsivėrusių naujų iššūkių. Lietuvių tapatybė nėra statiskas daiktas, ji yra debatuojama ir formuojama. Buvimas ES užtikrina laisvą žmonių judėjimą, kas skatina tapatybių ir kultūrų kontaktus ir persidengimus, taip pat – naujas socialumo formas. Tai yra ne tik iššūkis tradicinei lietuvių tapatybei, bet ir akademiniams tyrimams, kuriems gali nepakakti tradicinių supratimo ir interpretavimo metodų suvokti visiškai naujas socialines tendencijas ir besikeičiančias tapatybių formas. Todėl sveikintini tokie lietuvių tapatybės tyrimai, kurie rezultatai leidžia įvertinti ir susivokti naujausiuose mūsų tapatybės transformacijose.“<sup>35</sup>

Tyrimai taip pat parodė, jog „eurointegracijos procesai, kaip tapatybės formavimo faktorius, labiau veikia Lietuvos atveju. Lietuvos socializacija ES struktūrose leidžia jai perimti bendrą europietišką tapatybę ir identifikuoti save su demokratijos, teisės normų ir žmogaus teisių įtvirtinimu bei sieti europietišką tapatybę su savo užsienio politika ir vaidmeniu ES. Baltarusija po 1991 metų aktyviai dalyvauja posovietinės erdvės integraciniuose procesuose, kurių lyderė yra Rusija.“<sup>36</sup>

Individualūs mokslininkų tyrimai pateikė šias išvadas:

L. Tolvaišis teigia, jog abiejose šalyse – Estijoje ir Serbijoje – politinės partijos vykdė stabilią, nors ir turinčią tiesioginių implikacijų etninių mažumų atžvilgiu politiką<sup>37</sup>.

Pasak L. Marcinkutės, Žmogaus teisių ir valstybės suvereniteto tarpusavio sąryšis Lietuvos žmogaus teisių politikoje vertintinas nevienareikšmiškai, o žmogaus teisių politika stokoja integralumo ir yra sukoncentruota į tam tikrų grupių teisių užtikrinimą<sup>38</sup>.

G. Jakštaitės empiriniai atlikto tyrimo duomenys rodo, jog Baltijos šalys G. H. Busho vyresniojo, B. Clintono ir G. W. Busho administracijų taikytos užsienio politikos strategijos santykiams su Rusija nebuvo reikšmingos<sup>39</sup>.

S. Rakutienė teigia, jog ES vaidmuo rytinėje kaimynystėje priklauso nuo ES vidinių charakteristikų, tapatybės ir rytinių kaimynų lūkesčių ES atžvilgiu<sup>40</sup>.

## PASTABOS IR LITERATŪRA

- <sup>1</sup> Šioje mokslinėje ataskaitoje pristatomi klasterio „Europos viešoji erdvė: politika, komunikacija, diskursas“ politikos mokslo grupės tyrinėtojų svarbiausi 2012 metų rezultatai.
- <sup>2</sup> Prof. dr. Šarūnas Liekis, prof. dr. Liudas Mažylis, prof. dr. Regina Jasiulevičienė, doc. dr. Andžej Pukšto, doc. dr. Ingrida Unikaitė-Jakuntavičienė, doc. dr. Linas Venclauskas, dr. Jovita Tirvienė.
- <sup>3</sup> Dr. Sima Rakutienė, dr. Ieva Karpavičiūtė, dr. Andrius Švarplys, dr. Asta Skirmantienė, dr. Živilė Šukytė, dr. Leonas Tolvaišis, dr. Gerda Jakštaitė, dr. Lina Marcinkutė.
- <sup>4</sup> Giedrius Česnakas, Giedrė Pranaitytė, Ernesta Visockytė, Gintarė Žukaitė, Vytautas Isoda, Giedrius Kviklys, Rasa Laurinavičiūtė, Aušrinė Jurgelionytė, Tomas Vaišnoras, Jurgita Jekevičiūtė, Mindaugas Kaselis, Eglė Kavoliūnaitė Ragauskienė, Ieva Gajauskaitė.
- <sup>5</sup> 2012 m. apginta Leono Tolvaišio mokslinė disertacija „Political parties and ethnic minority policies, 1991–2011: a comparative study of Serbia's Hungarians and Estonia's Russians“. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas, 2012.  
2012 m. spalio 12 d. apginta Gerdos Jakštaitės mokslinė disertacija „Rusijos sulaukymo ir įtraukimo strategijos šiuolaikinėje JAV užsienio politikoje ir Baltijos šalių reikšmingumas“. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas, 2012.

- 2012 m. lapkričio 9 d. apginta Simos Rakutienės mokslinė disertacija „Europos Sąjungos rytinės kaimynystės politika: viršvalstybinių ir nacionalinių veikėjų tinklaveika“. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas, 2012.
- 2012 m. lapkričio 23 d. apginta Linos Marcinkutės mokslinė disertacija „Žmogaus teisių ir valstybės suvereniteto dermė Lietuvos nacionalinėje žmogaus teisių politikoje“. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas, 2012.
- <sup>6</sup> Mokslo publikacijas galima rasti VDU bibliotekoje. Prieiga per internetą: [https://aleph.library.lt/F/ILIPCIUN79B72FC8D3JQ3G296QA8G3GUKU55T65VCA-84F44CJ1-33792?func=find-b-0&local\\_base=VDU02&pds\\_handle=GUEST](https://aleph.library.lt/F/ILIPCIUN79B72FC8D3JQ3G296QA8G3GUKU55T65VCA-84F44CJ1-33792?func=find-b-0&local_base=VDU02&pds_handle=GUEST) [žiūrėta 2013 m. gegužės 1 d.].
  - <sup>7</sup> Dr. Liudas Mažylis, dr. Ingrida Unikaitė-Jakuntavičienė, dr. Bernaras Ivanovas, dr. Sima Rakutienė, dr. Jovita Tirvienė, Aušrinė Jurgelionytė.
  - <sup>8</sup> Projekto „Nerinkiminių kampanijų įtaka politikos procesams Lietuvoje“ galutinė ataskaita 2012. Ataskaitos rengėjai: dr. Liudas Mažylis, dr. Ingrida Unikaitė-Jakuntavičienė, dr. Bernaras Ivanovas, dr. Sima Rakutienė, dr. Jovita Tirvienė, Aušrinė Jurgelionytė.
  - <sup>9</sup> Boyle, Michael P.; Schmierbach, Mike. *Media use and protest: the role of mainstream and alternative media use in predicting traditional and protest participation*, Communication Quarterly, vol. 67, no. 1, January-March 2009, p. 1–17.
  - <sup>10</sup> Boyle, Michael P.; Schmierbach, Mike. *Media use and protest: the role of mainstream and alternative media use in predicting traditional and protest participation*, Communication Quarterly, vol. 67, no. 1, January-March 2009, p. 1–17.
  - <sup>11</sup> Projekto „Nerinkiminių kampanijų įtaka politikos procesams Lietuvoje“ galutinė ataskaita 2012. Ataskaitos rengėjai: dr. Liudas Mažylis, dr. Ingrida Unikaitė-Jakuntavičienė, dr. Bernaras Ivanovas, dr. Sima Rakutienė, dr. Jovita Tirvienė, Aušrinė Jurgelionytė
  - <sup>12</sup> Projekto ataskaita MIP-026/2011-AB. Ataskaitos rengėjai: Andrius Švarplys, Gerda Jakštaitė, Pilippe Perchoc, Ieva Karpavičiūtė, Gintarė Žukaitė. Informaciją suteikė projekto vadovas dr. Andrius Švarplys.
  - <sup>13</sup> Ten pat.
  - <sup>14</sup> Švarplys, Andrius. What The Membership Has Taught? National Identity Construction in Lithuanian Public Discourse after Accession to the European Union. *The Romanian Journal for Baltic and Nordic Studies*, ISSN 2067-1725, vol. 4, Issue 2 (2012): p. 151–173.  
Prieiga per internetą: <http://www.arsbn.ro/national-identity-construction-in-lithuanian-public-discourse-after-accession-to-the-european-union.htm>.



Karpavičiūtė, Ieva. *Kaita ir nacionalinė tapatybė užsienio politikos studijose: Lietuvos atvejis*. [atiduota spausdinti žurnale „Politikos mokslų almanachas“].

Perhoc, Philippe. *Les Etats baltes après 1989, la tentation de la neutralité*. [Parengtas spausdinti knygoje „Les Etats baltes et la Suede“, by publishing house Peter Lang].

Jakštaitė, Gerda. *JAV ir Rusijos įvaizdžiai Lietuvos užsienio politikos identiteto kontekste, konstruojami oficialioje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje po 2009 metų*. [atiduota spausdinti žurnale „Politikos mokslų almanachas“].

- 15 2011 m. lapkričio 4 d. buvo surengtas tarptautinis seminaras „Nacionalinių kolektyvinių tapatybių tyrimai: kas yra žinoma ir ką reikėtų sužinoti?“, kuriame dalyvavo ir diskutavo nacionalinių tapatybių, grėsmių ir vertybių konstravimo tema dirbantys tyrėjai: Andrius Švarplys, Ieva Karpavičiūtė, Gerda Jakštaitė, Vaidas Morkevičius (Kauno technologijos universitetas), Alicija Malewska (Krokuvos Jogailos universitetas), Karolis Žibas (Lietuvos socialinių tyrimų centras). 2012 m. spalio 5 d. buvo surengta tarptautinė konferencija „Becoming European: the construction of national collective identities in Central Eastern Europe after the Accession to the European Union in 2004“, kurioje pranešimus skaitė ir diskutavo: Andrius Švarplys (Lietuva, VDU), Andis Kudors (Latvija, Centre for East European Policy Studies), Ieva Karpavičiūtė (Lietuva, VDU), Philippe Perhoc (Prancūzija, the Institut d'Etudes européennes of Paris III Sorbonne Nouvelle University), Kinga Dudzinska (Lenkija, Polish Institute of International Affairs), Gerda Jakštaitė (Lietuva, VDU).
- 16 Kaip pažymėjo projekto vadovas dr. Andrius Švarplys, kolektyvinė studija „Becoming European: National Identities Construction in Central Eastern Europe After the Accession to the European Union“ šiuo metu yra formuojama, ji bus publikuota 2013 metais į šią studiją įtraukus ir daugiau Centrinės ir Rytų Europos tapatybės transformacijos procesus išgyvenusių šalių vertinamuosius straipsnius. Prie studijos jau prisijungė ir parengė publikacijas (be honoraro) Latvijos mokslininkas Andis Kudors ir Rumunijos mokslininkas Silviu Miloiu iš Targoviste universiteto.
- 17 Projekto ataskaita MIP-026/2011-AB. P. 5 Ataskaitos rengėjai: Andrius Švarplys, Gerda Jakštaitė, Pilippe Perhoc, Ieva Karpavičiūtė, Gintarė Žukaitė. Informaciją suteikė projekto vadovas dr. Andrius Švarplys.
- 18 Projekto *Lietuvos ir Baltarusijos nacionalinės tapatybės ypatumai: Europos integracijos kontekste: tapatumai ir skirtumai* galutinė ataskaita, 2012, p. 6. Ataskaitos rengėja prof. dr. Regina Jasiulevičienė.

- <sup>19</sup> Tolvaišis, Leonas. *Political parties and ethnic minority policies, 1991-2001: A comparative study of Serbia's Hungarians and Estonia's Russians*: doctoral dissertation. Vytautas Magnus University. Kaunas, 2012, p. 13.
- <sup>20</sup> Tolvaišis, Leonas, Op. Cit. p. 15.
- <sup>21</sup> Ten pat, p. 227.
- <sup>22</sup> Ten pat, p. 205.
- <sup>23</sup> Marcinkutė, Lina. *Žmogaus teisių politika ir valstybės suvereniteto dermė Lietuvos nacionalinėje žmogaus teisių politikoje*. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas, 2012. p. 7.
- <sup>24</sup> Ten pat, p. 11.
- <sup>25</sup> Ten pat, p. 24.
- <sup>26</sup> Jakštaitė, Gerda. *Rusijos sulaikymo ir įtraukimo strategijos šiuolaikinėje JAV užsienio politikoje ir Baltijos šalių reikšmingumas*. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas, 2012. p. 11.
- <sup>27</sup> Ten pat, p. 14.
- <sup>28</sup> Nežymus dominavimas.
- <sup>29</sup> Jakštaitė, Gerda. *Russia's containment and engagement strategies in contemporary foreign policy of the U.S. and the significance of the Baltic states*: summary of doctoral dissertation. Vytautas Magnus University. Kaunas, 2012, p. 32.
- <sup>30</sup> Lietuvos mokslų akademija, LMA 2012 metų vardinių premijų konkursų laureatai. Patvirtinta LMA prezidiumo 2013-02-28 nutarimu Nr. 9. Prieiga per internetą: [http://lma.lt/media/k2/attachments/LMA\\_premijos2012\\_1.pdf](http://lma.lt/media/k2/attachments/LMA_premijos2012_1.pdf) [žiūrėta: 2013 m. gegužės 1 d.].
- <sup>31</sup> Rakutienė, Sima. *Eastern neighbourhood policy of the European Union: networking or supranational and national actors*: summary of doctoral dissertation. Vytautas Magnus University. Kaunas, 2012, p. 33.
- <sup>32</sup> Rakutienė, Sima. Op. Cit. p. 34.
- <sup>33</sup> Ten pat, p. 35.
- <sup>34</sup> Projekto *Nerinkiminių kampanijų įtaka politikos procesams Lietuvoje* galutinė ataskaita, 2012. Ataskaitos rengėjai: dr. Liudas Mažylis, dr. Ingrida Unikaitė-Jakuntavičienė, dr. Bernaras Ivanovas, dr. Sima Rakutienė, dr. Jovita Tirvienė, Aušrinė Jurgelionytė.
- <sup>35</sup> Projekto ataskaita MIP-026/2011-AB. P. 5 Ataskaitos rengėjai: Andrius Švarplys, Gerda Jakštaitė, Pilippe Perchoc, Ieva Karpavičiūtė, Gintarė Žukaitė. Informaciją suteikė projekto vadovas dr. Andrius Švarplys.

- <sup>36</sup> Projekto *Lietuvos ir Baltarusijos nacionalinės tapatybės ypatumai: Europos integracijos kontekste: tapatumai ir skirtumai* galutinė ataskaita, 2012, p. 5. Ataskaitos rengėja prof. dr. Regina Jasiulevičienė.
- <sup>37</sup> Tolvaišis, Leonas. *Political parties and ethnic minority policies, 1991–2001: A comparative study of Serbia's Hungarians and Estonia's Russians*: doctoral dissertation. Vytautas Magnus University. Kaunas, 2012.
- <sup>38</sup> Marcinkutė, Lina. *Žmogaus teisių politika ir valstybės suvereniteto dermė Lietuvos nacionalinėje žmogaus teisių politikoje*: daktaro disertacija. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas.
- <sup>39</sup> Jakštaitė, Gerda. *Rusijos sulaikymo ir įtraukimo strategijos šiuolaikinėje JAV užsienio politikoje ir Baltijos šalių reikšmingumas*. Vytauto Didžiojo universitetas. Kaunas, 2012.
- <sup>40</sup> Rakutienė, Sima. *Europos Sąjungos rytinės kaimynystės politika: viršvalstybinių ir nacionalinių veikėjų tinklaveika*. Vytauto Didžiojo universitetas, 2012.

## EUROPEAN PUBLIC SPACE: POLITICS, COMMUNICATION, DISCOURSE

### Summary

This scientific report overviews the most important results and achievements of the scientific research fulfilled by the political scientists group of the VMU cluster „European public space: politics, communication, discourse” in 2012. Within the analyzed period of time 3 important scientific groups’ projects were implemented and two of them were devoted to the analysis of Lithuania’s national identity construction and the influencing factors. The genesis of 9 selected political initiatives (non-electoral campaigns) of 2006-2011 in Lithuania were also examined by making media monitoring in 5 main Lithuania’s internet media portals. Furthermore, in 2012 four scientific dissertations were finalized and successfully defended. Therefore the scientific group of political science researchers of the cluster made an amount and enriching research and published over 15 scientific articles in 2012.